

HÂKİM GÜVENCELERİ AÇISINDAN 26 HAZİRAN 2016 TARİHLİ BAKA – MACARİSTAN BÜYÜK DAİRE KARARI İLE İLGİLİ BAZI GÖZLEMLER

Prof. Dr. Durmuş TEZCAN*

1. Demokratik bir ülkede, iktidarların seçimle iktidara gelip, seçimle iktidardan düşürülmesi kuralıyla bağdaşmayan bir olay Türkiye’de 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanmış, birçok kişinin ölmesi ve yaralanmasıyla sonuçlanan, adına “15 Temmuz 2016 Darbe Teşebbüsü” denilen, acı bir olay yaşanmıştır. Bu olay nedeniyle 25.10.1983 tarih ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu yanında, MGK’nın tavsiyesiyle Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen olağanüstü hal (OHAL) kapsamında, ilki 667 sayılı olmak üzere şu ana kadar 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675 ve 676 sayılı toplam on adet Kanun Hükmünde Kararname (kısaca KHK) yayınlanmıştır¹. Kanun

* İKÜ Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, d.tezcan@iku.edu.tr

¹ Bunlar Anayasa’nın 121. ve 25.10.1983 tarih ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun 4.maddesine göre C.başkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675 ve 676 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler olup, 23/07/2016, 27/07/2016, 31/07/2016, 17/08/2016, 17/08/2016, 01/09/2016, 01/09/2016, 01/09/2016, 29/10/2016 ve 29/10/2016 tarihli Resmi Gazetelerde yayınlanmıştır (TBB tarafından da, sınırlı sayıda olmak üzere “Olağanüstü Hal Kapsamında Yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnameler” başlığı altında 2016 yılında topluca yayınlamıştır, 149 s). Ayrıca bkz. 15 Temmuz darbe girişimi ... - Birgün www.birgun.net/haber.../ohal-de-ilk-kararname-yayimlandi-121196.htm: Resmi Gazete’de yayımlanan bu kararnameyle, 35 sağlık kurum ve kuruluşu, bin 43 özel öğretim kurum ve kuruluşuyla özel öğrenci yurdu ve pansiyonu, bin 229 vakıf ve dernek, 19 sendika, federasyon ve konfederasyonla 15 vakıf yükseköğretim kurumu kapatıldı. Kararnameye

Hükmünde Kararnamelerle birçok kamu görevlisi yanında yüksek yargıçlar da dâhil olmak üzere pek çok yargıç ve savcının görevine son verilmiş ve bunlardan bir kısmı da tutuklanmıştır. Bu olağanüstü hal uygulamasıyla ilgili olarak bir değerlendirme yapmak için vakit erken olmakla birlikte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen 26 Haziran 2016 tarihli ve 20261/12 sayılı Baka – Macaristan Büyük Daire Kararı, kamu görevlileriyle ilgili verdiği önceki kararlarıyla birlikte, AİHM’in, yargıç güvenceleri konusundaki bakış açısı konusunda bazı fikirler vermektedir. Bu nedenle bu kararı kısaca özetleyip yorumlamakta yarar olduğunu düşünüyoruz.

2. 26 Haziran 2016 tarihli ve 20261/12 sayılı Baka – Macaristan Büyük Daire Kararına konu olan dava, önce AİHM 2. Dairesinde ele alınıp 27 Mayıs 2014 tarihli ve 20261/12 sayılı Macaristan aleyhine mahkûmiyet kararı ile sonuçlandırıldıktan sonra, aşağıda açıklandığı gibi, Macaristan Hükümetinin 27 Ağustos 2014 tarihli temyiz başvurusu üzerine Büyük Daire Ön İnceleme Komisyonu tarafından bu talep 15 Aralık 2015 tarihinde kabul edilebilir bulunmuştur. Böylece Büyük Daire bu davayı temyiz mahkemesi olarak ele almıştır.

3. Büyük Daire’nin kararına konu olan bu davayla ilgili olay şöyle açıklanabilir: Macaristan Yüksek Mahkemesi Başkanı olan András Baka, AİHM’e sunduğu 14 Mart 2012 tarihli dava dilekçesinde, Macaristan Yüksek Mahkemesi Başkanlığı görevinin, altı yıllık görev süresinin bitmesinden üç buçuk yıl önce sona erdirilmesi nedeniyle bu karara karşı ülkesinde bir yargı yerine başvuru yapma imkânı olmadığını belirtmiştir. Bu yüzden kendisine karşı ülkesi tarafından öncelikle AİHS m.6/1.maddenin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Dava dilekçesinde ileri sürdüğü ihlal iddialarından bir diğeri ise, Macaristan Yüksek Mahkemesi Başkanı sıfatıyla ülkesinde görevde iken, yürütme ve yasamanın mahkemelere ilişkin reform çalışmalarına karşı takındığı tavırdan ve yapılan bu çalışmaların çeşitli yönlerine ilişkin kitle iletişim araçlarında yaptığı eleştirilerden dolayı görevinin sona erdirilmesi nedeniyle de düşünceyi açıklama özgürlüğü ile ilgili AİHS m.10’un ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca etkili başvuru hakkı ile ilgili 13.maddenin 10.maddeyle birlikte, ayrımcılık yasağıyla ilgili 14.maddeyle bağlantılı olarak 6/1.maddeyle 10.maddenin de ihlal edildiğine dava dilekçesinde yer vermiştir. AİHM’de açılan davada, Macaristan Hükümeti yaptığı savunmada dava dilekçesinde ileri sürülen iddiaları reddetmiştir. AİHM 2. Dairesi, 27 Mayıs

göre, görevden alınan bu memurların bir daha kamuda istihdam edilmeyeceği öngörülmüştür.

2014 tarihli ve 20261/12 sayılı kararıyla, başvuranın iddialarından AİHS m.6/1 ile m.10 dışındaki başvuru nedenlerinin oluşmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Böylece AİHM 2. Dairesi başvuranın sadece yargı yerine başvuru imkânı olmadığına ilişkin AİHS 6/1.maddenin ihlali iddiasıyla, düşünceyi açıklama özgürlüğüyle ilgili 10.maddenin ihlaline ilişkin iddiayı oybirliğiyle kabul etmiştir. Bu mahkûmiyet kararı üzerine, tanınan üç aylık temyiz süresi içinde, Macaristan Hükümeti 27Ağustos 2014 tarihli temyiz başvurusunda bulunmuştur. Bu başvuru, Büyük Daire Ön İnceleme Komisyonu tarafından 15 Aralık 2015 tarihinde kabul edilebilir bulunmuş, böylece davanın Büyük Daire önüne götürülmesi kabul edilmiştir.

4. Bu dava başvurusu ile ilgili gelişmeler devam ederken, Macaristan Avrupa Birliği üyesi olması nedeniyle Avrupa Komisyonu da konuyla ilgilenmiş ve Avrupa Komisyonu Adalet İşleri Komiseri, Macaristan'da hâkimlerin emeklilik yaşının yetmiş yaşından altmış iki yaşa düşürme değişikliğinin 27.11.2000 tarih ve 2000/78/CE sayılı Direktife aykırılık oluşturması ihtimalini araştırmıştır. Bu çerçevede bu uygulamanın, çalışanlar arasında ve özellikle yargıçlar bakımından ayrımcılık oluşturduğu gerekçesiyle konuyu incelemeye almıştır. Macaristan Hükümetinden de bu kararını gözden geçirmesini istemiş, sonuç alamayınca bu konuda 17 Ocak 2012 tarihinde soruşturma açmıştır. Bu doğrultuda konuyu, 17.06.2012 tarihinde Avrupa Birliği Adalet Divanına götürmüş ve Divan'da 06.11.2012 tarihinde, Macaristan'da hâkim, savcı ve noterlere uygulanan bu altmış iki yaş uygulamasının 2000/78/CE sayılı Direktife aykırı olduğunu ve çalışanlar arasında güdülen amaçla orantılı olmadığına karar vermiştir.

5. Öte yandan, konuyu, Macaristan Ombudsmanının Anayasa Mahkemesine taşınması üzerine Macaristan Anayasa Mahkemesinin 16 Temmuz 2012 tarihli kararıyla bu düzenlemenin hâkim güvencelerini ihlal ettiğine karar verilip yasa hükmü iptal edilmiştir. Bunun üzerine, Macaristan'da yapılan yeni düzenlemeyle, emeklilik yaşı altmış beşe çıkarılıp 02.04.2013 ile 31.12.2013 tarihleri arasında halen görevdeki hâkimler için bir geçiş dönemi kabul edilmiştir. Ancak bu gelişmeler başvuranın görevinin dolmasından üç buçuk yıl önce Macaristan Yüksek Mahkemesi Başkanlığı görevinden alınmasıyla ilgili karara bir etkisi olmamış ve mağduriyeti giderilmemiştir.

6. Büyük Daire önünde yapılan temyiz yargılamasında ise, AİHM, gerek Venedik Komisyonunun değerlendirmelerini, gerekse BM'lerce 1985'de Milano'da düzenlenen BM'ler Kongresinde kabul edilen Yargıçların

Bağımsızlığına İlişkin Temel İlkeleri² dikkate almış; bu kararın hukuka aykırılığının hüküm altına alınmamasının Macaristan'da hukuk devleti anlayışına büyük bir darbe vuracağı yönünde görüşler bildiren Macaristan Helsinki Komitesi ile Eötvös Károly Enstitüsü'nü müdahil olarak dinlemiştir (paragraf no. 1).

7.Davalı Macar Hükümetinin bu davada 1999 tarihli Pellegrin-Fransa Büyük Daire kararı paralelinde³ bu olaydaki ilişkinin "**bir özel güven ve bağlılık ilişkisi**" olduğu iddiasını kabul etmeyip, öncelikle 1999 tarihli Pellegrin-Fransa Büyük Daire kararının uygulama alanını daraltan 2007 tarihli Vilho Eskelinen ve diğerleri kararının uygulanacağına; ayrıca buradaki ilişkinin "**bir özel güven ve bağlılık ilişkisi**" olmayıp, istihdam edilen kamu görevlisiyle istihdam eden devlet arasındaki bir özel hukuk ilişkisi olduğunu, başvuranın atandığı başkanlık görev süresinin dolmasından üç buçuk yıl önce görevinin sona erdirilmesinin AİHS m.6 kapsamında ele alınıp Mahkemece incelenebilecek bir konu olduğunu (Karar paragraf: 102-108), bu yüzden bu karara karşı başvurana iç hukukta bir yargı yerine başvuru imkânı tanınmamasının, Daire kararında olduğu gibi, öncelikle AİHS m. 6/1'i ihlal ettiğine karar vermiştir⁴.

8.Ardından, eski Macaristan Ulusal Adalet Konseyi ve Yüksek Mahkeme Başkanı olan başvuranın, ülkesinde mahkemelere ilişkin reform çalışmalarına karşı takındığı tavırdan ve bu çalışmaların çeşitli yönlerine ilişkin kitle iletişim araçlarında yaptığı eleştirilerden dolayı görevinin sona erdirilmesi

² <http://www.ohchr.org/FR/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>

³ Bkz. TEZCAN Durmuş, Adil (Dürüst) Yargılanma Hakkının Uygulama Alanı Açısından İdari Uyuşmazlıkların Konumu, **Yıldızhan YAYLA'ya Armağan**, Galatasaray Üniv. yay, İstanbul, 2003, s. 469 vd; ayrıca bkz. TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan/SANCAKDAR Oğuz/ÖNOK Murat, **İnsan Hakları El Kitabı**, 6.b, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2016, s.274

⁴ 19 Nisan 2007 tarihli Vilho Eskelinen ve diğerleri- Finlandiya kararı ile Mahkemenin Pellegrin-Fransa kararıyla kabul ettiği içtihadında yaptığı değişikliğe göre (par. 62), davalı devletin başvuranın davasında 6. maddenin uygulanamaz olduğunu ileri sürebilmesi için iki hususu kanıtlaması gerekir. Bunlar: Devlet tarafından 1) Bu memurlar veya hizmetliler için iç hukukta yargı yolunun kapalı olduğunun kanıtlanması; 2) Bu istisnanın Devletin yüksek menfaatlerine bağlı olduğunu kanıtlayan objektif gerekçelere dayandığının gösterilmesidir. Böylece Mahkeme, ilke olarak AİHS'nin, bir memurun taraf olduğu davalarda uygulandığını hatırlatmaktadır. Devlet memurlarının adil yargılanma hakkının olduğu ve bunların Devlete karşı açtıkları davada 6. maddenin uygulanabilir olduğuna karar verilmiştir (bkz Tezcan/Erdem/ Sancakdar/Önok, İnsan Hakları El Kitabı, s.274). Bu dava konusu olayda AİHM, gerek özel Daire kararında ve gerekse Büyük Daire kararında istisnaların koşullarının oluşmadığına yukarıda açıklandığı üzere karar vermiştir.

nedeniyle de düşünciyi açıklama özgürlüğü ile ilgili AİHS m.10'un ihlal edildiği iddiasını ele almıştır. Bu konuda Büyük Daire, bu kararın 150.paragrafında, öncelikle mevcut içtihatlarının genel olarak kamu görevlilerine⁵ ve ayrıca hâkimlere dönük olanların bulunduğunu gördükten sonra⁶, hâkimlerin düşünciyi açıklama özgürlüğüne ilişkin kararları da bulunduğunu da tespit etmiştir⁷.

9.Büyük Daireye göre, davalı Macaristan Hükûmeti, ileri sürdüğü delillerle, alınan kararın yüksek yargı reformu çerçevesinde başvuranın görevlerinin ve işgal ettiği makamın kaldırılması sonucu olduğunu kanıtlayamamış olduğundan, bu kararın başvuranın görevinin gereği olarak, Macaristan'da mahkemelere ilişkin reform çalışmalarına karşı takındığı tavırdan ve bu çalışmaların çeşitli yönlerine ilişkin kitle iletişim araçlarında yaptığı eleştirilerden dolayı alındığı kanaatine varmıştır (par.151). AİHM'e göre bu durum, AİHM'in daha önce verdiği Liechtenstein Prenslığıne karşı Wille kararı (par. 51) ile Rusya'ya karşı Koudechkina kararının (par. 80) ışığında başvuru eski Macaristan Ulusal Adalet Konseyi ve Yüksek Mahkeme Başkanının görevinin sona erdirilmesi olayında görevi nedeniyle kamuya açık olarak yaptığı açıklamaların neden olduğu sonucuna varmıştır.

10.Büyük Daire konuyu ayrıca başvuranın yaptığı açıklamalar nedeniyle görevinin sona erdirilmesini haklı gösterebilecek bir durumun Sözleşmenin 10/2.paragrafında sayılan nedenler arasında bulunup bulunmadığını da araştırmıştır (par.152).

11.AİHM, bu çerçevede yaptığı araştırmada, normal süresin dolmasından üç buçuk yıl önce görevine son verilen eski Macaristan Ulusal Adalet Konseyi ve Yüksek Mahkeme Başkanının düşünce açıklamalarının üstlendiği görev ile ilgili olduğuna ve bu açıklamaları yapmaya sadece hakkı olmayıp, mesleki görevi de olduğu sonucuna varmıştır. Bu çerçevede bazı konuları yasal yetkisine dayanarak Anayasa Mahkemesine de götürmüş olmasının görevini

⁵ Bkz. 26.09.1995 tarihli Vogt-Almanya kararı, Série A, n° 323, par. 53; Guja-Moldova [GC], n° 14277/04, par. 52, CEDH 2008.

⁶ Bkz. 26.09.1995 tarihli Wille-Liechtenstein [GC] kararı, (n° 28396/95), CEDH 1999-VII par. 41-42; 09.07.2002 tarihli Harabin-Slovakya kararı (no 62584/00), par. 149.

⁷ Bunlar 26.09.1995 tarihli Wille-Liechtenstein kararı, par. 42-43; 09.07.2002 tarihli Harabin-Slovakya kararı (no 62584/00); 13.11.2008 tarihli Kayasu-Türkiye (no 64119/00 ve 76292/01) kararı, par. 77-79; 26.02.2009 tarihli Koudechkina-Rusya (no 29492/05) kararı, par. 79; 07.12.2010 tarihli Poyraz- Türkiye (no 15966/06), par.55-57 ve 09.07.2002 tarihli Harabin-Slovakya kararı (no 62584/00), par. 149).

yaptığını gösteren diğer örnekler de olduğunu göstermektedir. Zaten Avrupa Konseyi Magna Carta'sının 3.maddesi de, her hâkime yargı bağımsızlığını korumak ve geliştirmek görevi verdiği için, 9.maddeyle yargı ile ilgili konularda onların görüşlerine de başvurulması öngörülmektedir (par.168). Bu nedenle başvuranın görevinin yargısal olmaktan çok idari olduğu, dolayısıyla siyasi yoldan seçildiği için yargısal değil, siyasi bir görev ettiği için yargıçlık güvencesinden yararlanamayacağı yönündeki davalı Hükümet görüşüne Mahkeme katılmamıştır (par.169).

12.Büyük Daire, başvuranın Macaristan'daki yeni yüksek mahkeme olan Kúria'nın bir hukuk dairesi başkanı olarak görevlendirilmesi ve bu dairede yargıçlık statüsünü koruması nedeniyle görevinin yargıçlık olmadığına iddia edilemeyeceğini; bu nedenle başvuranın eski yüksek mahkeme başkanlığının, süresinin bitiminden üç buçuk yıl önce sona erdirilmesinin, davalı devletin yargı bağımsızlığını koruma göreviyle bağdaşmadığını belirtmiştir (par.172).

13.Büyük Dairenin altını çizdiği bir başka husus ise, başvuranın maruz kaldığı bu uygulama, ileride diğer hâkim ve mahkeme başkanlarının yargının bağımsızlığı ile ilgili reform çalışmalarındaki tartışmalara katkıda bulunmaktan caydırıcı bir etkisi olacağına ilişkindir (par.173). Bu yüzden davalı devletin başvuranın düşünceyi açıklama özgürlüğü dışına çıktığı yönündeki savunmasının demokratik bir toplumda zorunlu sayılacak bir müdahale sayılamayacağı kanaatine vararak, bu davada davalı devletin 10.maddeyi de ihlal ettiği sonucuna varmıştır (par.175-176).

14.Buna karşılık, AİHM, bu davada AİHM, etkili başvuru hakkıyla ilgili 13.maddenin düşünceyi açıklama özgürlüğüyle birlikte ihlal edildiği iddiasını kabul etmemiş, 6.maddenin 13.maddeye nazaran özel bir madde (*lex specialis*) olduğunun birçok eski AİHM kararıyla da teyit edildiğini⁸, bu yüzden bu davada başvurana başvuru hakkı tanınmamasının 6/1.maddeyi ihlal nedeniyle ayrıca 13.maddeyi ihlal etmediğine karar vermiştir (par.181-182).

15.Sonuç olarak ikiye karşı on beş oyla bu davada, AİHS m.6/1 ve m.10'un ihlal edildiğine; buna karşılık, oy birliğiyle, etkili başvuru hakkıyla ilgili 13.maddenin düşünceyi açıklama özgürlüğüyle birlikte ihlal edildiği iddiasının incelenmesine yer olmadığına ve aynı doğrultuda ayrımcılık yasağıyla bağlantılı olarak 6/1 ve 10.maddelerin incelenmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Bu çerçevede Mahkeme, 2'ye karşı 15 oyla

⁸ Bkz. 11 Ocak 2007 tarihli 184/02sayılı Kouznetsov ve diğerleri-Rusya kararı, par. 87; 25 Ekim 2007 tarihli 31556/03 sayılı Efendiyeva-Azerbeycan, par.59.

Macar Hükümetini 70.000 Avro maddi – manevi zarar için ve 30.000 Avro da mahkeme masrafları için tazminata mahkûm etmiştir.

16.Büyük Dairenin oy çokluğuyla aldığı bu kararda, Pinto de Albuquerque ve Dedov ile Sicilianos karara sonuç olarak katılmakla birlikte, bazı farklı gerekçeler ileri sürerken, yargıç Pejchal ve yargıç Wojtyczek farklı gerekçelerle bu karara katılmadıklarını yazılı olarak beyan etmişlerdir.

17.Davaya katılan AIHM hâkimleri Pinto de Albuquerque ve Dedov, karara katılmakla birlikte verilen kararda, Macaristan Anayasasının 31.12.2011 tarihli geçici 11/2 maddesinin irdelenmesinde yeteri kadar gerekçelendirilmediğini, ayrıca AIHM'in Macar Anayasasını inceleme yetkisinin gerekçelerinin açıklanmadığını ifade ederek bunu güçlendirici açıklamalarda bulunmaktadırlar. Aynı şekilde Yargıç Sicilianos da karara sonuç olarak katılmakla birlikte, kararın gerekçesini güçlendirecek bazı gözlerde bulunmuştur.

18.Yargıç Pejchal ve Yargıç Wojtyczek ise, verdikleri karşı oy yazılarında Macaristan'ın temyiz sebeplerine katıldıklarını ifade ettikleri, kendilerince ihlal konusu olabilecek konuların ise Mahkemece kabul edilmediğini ileri sürdükleri görülmüştür. Kanaatimizce bu davada AIHS m.6/1'in uygulanamayacağı yönündeki görüş, Macaristan'da davacının başvuru hakkı elinden alındığı için kendisine karşı düşünceyi açıklama özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasını ve ona bağlı uğradığı maddi ve manevi zararın tazmini konusunu mahkeme önüne götürememe sonucuna neden olacağından kabul edilemez.

19.Sonuç olarak, Macaristan Parlamentosu tarafından da olsa yargıçlık görevini de içeren Macaristan Ulusal Adalet Konseyi ve Yüksek Mahkeme Başkanlığına getirilmiş ve daha önce uzun yıllar AIHM'de yargıçlık yapmış bir yüksek yargıcın görev süresi dolmadan ve bu görevi yapmasını engelleyen bir cezada almadan yasayla görevden alınması, modern hukuk sistemlerinde hâkimlik teminatıyla bağdaşmaz⁹. Ulusal ve uluslararası mevzuat, adil

⁹ Nitekim Avrupa Konseyi'nin yargıçların bağımsızlığı, etkinliği ve sorumluluklarıyla ilgili Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin kabul ettiği 17.11.2010 tarihli CM/Rec(2010)12 sayılı Tavsiye kararının pek çok maddesinde vurgulandığı gibi, yargılama görevinin ifasında hâkimlerin rolü, temel hak ve özgürlükleri korumak olup, hukuk devletinin ayrılmaz bir parçası olarak hâkimlerin tarafsızlığının sağlanması ve yargının işlemesi için hâkimlerin bağımsızlığının geliştirilmesi gerektiği AIHS m.6'nın bir gerekliliği olarak ortaya çıkmaktadır. Bkz. Les juges: indépendance, efficacité et reponsabilités, Recommendation

yargılamanın temelini yargıçların bağımsızlığına ve tarafsızlığına dayandığını kabul eder. İhtilal dönemi hariç, günümüzde anayasalarda yer aldığı gibi hâkimlerin disiplin cezası nedeniyle görevlerine son verilmesi dışında görevden azledilmemeleri ilkesi kabul edilmiştir¹⁰. Bu durum AİHS m.6'daki adil yargılanma hakkının da mutlak bir gereğidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de yerleşik içtihatlarının ışığında bu görüşü teyit etmiş ve bu davada Macaristan'ı mahkûm etmiştir. Bu nedenle, hâkimlik göreviyle bağdaşmayan durumları yargı kararıyla kesinlik kazanmayan kişiler hakkında alınacak kararlarla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde açılacak davaların pek çoğunun bu Mahkemece kabul edilebilir bulunma ihtimali güçlü gözükmektedir. Bu yüzden Türkiye'nin AİHM içtihatlarını yakından izlemesi ve verilecek kararların Anayasa Mahkemesince son yıllarda yapılan uygulamalar paralelinde AİHM içtihatları ışığında değerlendirilerek karara bağlanmasında büyük yarar bulunmaktadır.

CM/Rec(2010)12 et exposé des motifs, [https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/CMRec\(2010\)12F_%20juges.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/CMRec(2010)12F_%20juges.pdf).

¹⁰ Bkz. Jean-Claude FARCY, Indépendance de la magistrature et ses limites, <https://criminocorpus.org/fr/outils/sources-judiciaires-contemporaines/presentation-des-thematiques/03-lindependance-de-la-magistrature/>